

BLIJVEN ADEMEN

Boris Rousseeuw

Blijven ademen

verhalen uit de ambulance

© 2012 –Boris Rousseeuw & Uitgeverij Vrijdag
Jodenstraat 16, 2000 Antwerpen
www.uitgeverijvrijdag.be

Foto voorplat: Marc De Roeck
Omslagontwerp: Mulder van Meurs, Amsterdam
Vormgeving binnenwerk: theSWitch, Antwerpen

NUR 402
ISBN 9789460011771
D/2012/11.767/168

Niets van deze uitgave mag door middel van elektronische of andere middelen, met inbegrip van automatische informatiesystemen, worden gereproduceerd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Woord vooraf

Journalisten zijn belangrijk voor de nieuwsvoorziening en zelfs voor de democratie, maar in noodsituaties lopen ze alleen maar in de weg. Dan komen de echte helden van onze samenleving in actie: de ambulanciers, politiemannen, brandweermannen, die voor een karig loon de onfortuinlijke medeburger uit zijn brandend huis of verhakkeld autowrak moeten halen, liefst ademend, en daarbij riskeren zelf te verbranden, van hun sokken gereden, en tegenwoordig zelfs in elkaar geslagen te worden. Je moet het maar willen doen, 's nachts, 's zondags en op feestdagen, en met een kans van slechts enkele procenten op een bedankje.

Ik heb als journalist dikwijls bewonderend gekeken naar hun werk (soms ook vloekend, als ze weer eens niks wilden zeggen en me wegstuurden), en ik leen in de volgende bladzijden dan ook met plezier mijn journalistieke pen uit om hun waar gebeurde belevissen weer te geven.

Ik heb alle ambulanciers, spoedverpleegkundigen en spoedartsen met aandrang gevraagd om me alleen echt gebeurde verhalen te vertellen, en heb die ook zo goed als mogelijk gecontroleerd met strikvrAGEN, vergelijking met bewaarde krantenknipsels, en controle bij hun collega's. Voor zover ik mensenkennis heb, denk ik dat niemand heeft zitten liegen. De drama's die deze idealisten dagelijks meemaken, zijn ernstig genoeg, ze hebben écht wel alles gezien, daar moet geen peper meer bij. Allemaal kwamen ze me over als door hun zware werk grijpte mensen, die door de ellende en de dood filosofisch en rustig geworden zijn, en geen nood hebben aan show of fantasie. Maar voor alle zekerheid: dit boek is lectuur van binnenuit, geen geschiedschrijving.

Slechts één verhaal heb ik geschrapt, niet omdat ik het niet vertrouwde, maar omdat echt niemand het geloofd zou hebben. Andere verhalen heb ik dan weer niet opgeschreven omdat ze te kort waren, wegens te lang geleden gebeurd om nog in voldoende detail op te roepen. Na het uitschrijven van het verhaal ‘Oliespoor’ heb ik een tweede verhaal over een verongelukt communicantje, tien jaar eerder en in een andere provincie, niet meer opgeschreven. Er zijn grenzen aan de ellende. Ook aan de kolder: ik had *vijf* verhalen over interventies in bordelen, ambulancebevallingen en anale opstekers kunnen opnemen, maar zo kan het wel weer.

Uiteraard heb ik deze verhalen alleen maar gekregen met de belofte van anonimiteit en respect voor de privacy. Alle namen van mijn gesprekspartners heb ik gewijzigd, vanzelfsprekend noem ik geen enkel slachtoffer met naam, en heb ik waar nodig ook plaatsnamen, periode en context gewijzigd. Bij komische verhalen en/of anekdotes waarbij niemand gewond werd, leek me dat minder urgent, en bij algemeen bekende incidenten zoals de Switelbrand is het onmogelijk. Het Swatel-hotel in Herentals, daar loopt niemand in.

Ik heb de zestien vertellers de kans gegeven ‘hun’ verhalen na te lezen, wat me behoed heeft voor enkele medische kemels. Ik dank hen ook voor het geduld waarmee ze hun geheugen gekweld en mijn vragen beantwoord hebben. Ik hoop hen nooit meer te ontmoeten, toch niet horizontaal, in hun ambulance. De slachtoffers wens ik, al naargelang, de eeuwige rust of een volledig herstel.

Boris Rousseeuw
Kalmthout, juni 2012

Vertellers

Marcel Peeters is 49. Hij is verpleegkundige en rijdt al sinds z'n zeventiende met de ambulance, als chauffeur of begeleider, in verscheidene regio's.

Jos Aerts is 65 en met pensioen. Achttien jaar was hij ambulancier, 26 jaar brandweerman, gedeeltelijk overlappend.

Paul Horemans is 54 en verpleger. Hij heeft eerst zes jaar met de MUG gereden en rijdt sinds achttien jaar met de ambulance.

Marc Thiers is 37 en ambulancier. Als dertienjarige begon hij als vrijwilliger bij het Vlaams Kruis en de Jeugd EHBO. Hij is al dertien jaar beroepsambulancier, momenteel bij het Nederlandse 'Wit Kruis'.

Peter Langmans is 48 en sinds 1998 spoedarts. Hij werkte onder meer in Brussel, Leuven en Antwerpen.

Obrecht Decorte is 38 en sinds 1999 voltijds ambulancier. Hij heeft jaren gewerkt in Antwerpen en Gent.

Dirk Cottot is 48 en al vanaf z'n achttiende ambulancier, eerst als vrijwilliger en vanaf z'n 25 beroeps. Hij werkt sinds 1991 bij de hulpdienst SIWHA in de Antwerpse haven.

Johan Deswaef is 42 en sinds 1991 urgentieverpleegkundige. Hij werkte onder meer in Tielt, Maldegem en Antwerpen.

Thijs De Vroey is 45 en begon op z'n twaalfde als jeugdhelper EHBO. Hij is al 26 jaar brandweerman en sinds 1990 brandweerman-ambulancier.

Koen Zwijsen is 43. Hij reed voor het eerst mee als vrijwilliger in een ambulance toen hij zestien was. Sinds 1997 is hij ambulancier-brandweerman in de regio Brussel.

Maarten Ooms is 56 en heeft 35 jaar ervaring als spoedverpleegkundige in verscheidene ziekenhuizen in de regio Antwerpen.

Paul Inghels is 45 en is spoedverpleegkundige sinds z'n 21ste. Hij werkte onder meer in Brussel en Hasselt.

Petra Van Hoeck is 34. Precies de helft van haar leven is ze al ambulancier in de regio Antwerpen.

Frank Peeters is 66 en met pensioen. De laatste jaren van zijn beroepsleven deed hij ziekenvervoer in de provincie Antwerpen.

Ronny Neyts is 42 en diensthoofd ambulance 112 in een landelijke gemeente.

Michel Depraetere is 66 en was meer dan twintig jaar ambulancier in West-Vlaanderen.

Strand

Ze komt van het strand. Tien jaar, groot voor haar leeftijd. Geel t-shirt met beestjes op, korte jeansbroek. Een pril vrouwensilhouet. Stralende zomerdag, grote vakantie. Ze steekt de Koninklijke Laan onvoorzichtig over. Met het hoofd bij het strand, of aan het fikfakken met vriendjes, ik weet het niet. Tien jaar, tenslotte. *Dat boeit ook niet*, zoals de uitdrukking van de jeugd van vandaag is.

Ze let niet op de bestelwagen, of rijdt die te snel, dat *boeit* inderdaad niet meer als het gebeurd is. Dat is voor de politie en eventueel voor een proces. Wat mijn job aangaat: ze vliegt tegen de voorruit, over het voertuig, en kwakt op de grond. Paniek, gillen, volk, politie. En een telefoon naar de 100.

Ik ben geen dokter, maar ik vergis me zelden: dit is een verloren zaak. Haar schedel is té zwaar geraakt. Toch brengen we haar zo snel mogelijk naar ons lokale ziekenhuis, waar de dokters besluiten tot een spoedoperatie, vooral om het bloeden van lever en milt te stoppen.

Nadien vervoer ik haar met een medisch team naar het regionale ziekenhuis, voor neurologische chirurgie. Twee uur moet ik wachten, terwijl ook nog een tweede medisch team toegesneld komt. Dan roepen ze me opnieuw op voor haar. Ik zeg niets, maar het verbaast me dat ze nog leeft. We moeten haar met spoed naar een gespecialiseerd centrum brengen, drie kwartier ver.

Terwijl we de ambulance voorrijden, komt een nieuwe instructie. Haar toestand verslechtert, transport is te riskant. De chirurgen van het centrum komen nu naar ons voor nog een spoedoperatie. Dat doen ze niet elke week. Ondertussen zijn de ouders helaas al naar hun centrum gestuurd. De artsen besluiten hen daar op te

vangen. Hen te laten terugkeren naar hier lijkt nog erger. Zolang de operatie duurt, kan toch niemand iets zeggen.

Acht uur vechten de chirurgen voor haar leven. Acht uur staan we met de ambulance stand-by. Mijn dienst zit er al dik op, maar ik wil niet naar huis. De berichten uit het operatiekwartier worden alsmat slechter. Haar lever en milt vallen uit. Om negen uur 's avond staan alle gezichten op half zeven: het is gedaan. Ze is hersendood.

We moeten haar naar het universitair ziekenhuis brengen, terwijl we haar hart laten kloppen en haar beademen. Medisch gezien zinloos, maar zo kunnen de ouders nog afscheid nemen van een 'levend' kind en samen beslissen de behandeling stop en de machines uit te zetten. Beter een onmenselijke beslissing dan een beslissing die door het lot al genomen is, lijkt het.

Ik heb het er moeilijk mee, maar achteraf denk ik: ja, dat had ik als vader ook beter gevonden. Die unieke warmte, die hartslag nog even voelen, en dan met liefde kunnen zeggen: vertrek maar, laat de pijn stoppen. De troost van een illusie, maar toch: een troost.

Geen woord in de ambulance. Zelfs de radiofoniste stottert. Gek, de ene patiënt doet niemand niets, de andere raakt een heel ziekenhuis. De belofte van de jeugd, de onrechtvaardigheid, ik weet het niet.

Haar bloedverlies is niet te volgen. Een lever die uitvalt is als een emmer die omkantelt. Het bloed komt van overal.

De ouders staan klaar, achter een gordijn. We rollen hun kind binnen, dat eigenlijk al hun kind niet meer is, en leggen het op een bed, met de apparaten, als voor een optreden. Twee psychologen zijn bij de ouders, al van 's middags. En de hoofdchirurg. Bleek en moe. En dan nog twee broertjes. God God. We verdwijnen, dit is ons werk niet.

Ik heb een uur nodig om de ambulance weer in orde te brengen. Ik mopper daar niet bij.

Komkommer

Het verhaal van de komkommer is echt wel het meest komische van mijn carrière. Het begint met een oproep naar de dienst 100 door een man die vaag spreekt van ‘een medisch probleem’ maar niet zelf naar het ziekenhuis kan komen. De 100 stuurt ons er met de ambulance op af. Winter, donker, half tien ’s avonds. Mooie villa in het groen, automatische verlichting, verzorgde heer des huizes, een vijftiger, goed in het pak. Hij ziet er gezond uit, niet bleek of zo, en er is nergens bloed te zien, maar hij staat en stapt alsof hij een bezemsteel ingeslikt heeft.

Eerst hebben we niet door dat er iets onalledaags aan de hand is, maar als hij weigert bijzonderheden te vertellen, begint het ons te dagen. We dringen aan op wat informatie, tenslotte kan het iets ernstig zijn, maar even beleefd als kordaat ketst hij onze vragen af. ‘Ik wil alleen met een dokter spreken,’ is alles wat er uit komt.

Wij naar het ziekenhuis. Al na tien minuten komt de spoedarts proestend uit de consultatiekamer. Meneer strak-in-het-pak heeft in zijn speurtocht naar intiem genot een forse komkommer in zijn eigen anus gestoken. Tenminste, we denken dat het zijn persoonlijk initiatief was, want over eventuele medeplichtigen zegt hij geen woord. Hoe dan ook, de komkommer is plots erg diep naar binnen gefloept en wil er niet meer uit. Anatomisch klopt zijn verhaal, want er zit een bocht in de dikke darm, en eens daar voorbij, is elke bezoeker ‘lost in space’.

Als hij uitgelachen is, roept de spoedarts een proctoloog op, een specialist van de anale regio. Die komt, eerst slecht gehumeurd over zijn verstoorde avond, daarna al even hard gniffelend als de rest. Handige Harry pikgelt naar het operatiekwartier, en daar

brengen we hem onder volledige verdoving. De specialist probeert de komkommer te bevrijden, maar dat wil maar niet lukken. Uiteindelijk brengt hij verlossing met een rectoscoop, een anale telescoop zeg maar, plus een oude botboor, een soort kurkentrekker voor het bevestigen van prothesen.

Halverwege de anale evacuatie gaat het echter van krak: de komkommer breekt in twee. Een uur werk kost het om alle groenten te oogsten. De hele operatiezaal ruikt naar komkommer. De anesthesist, de spoedarts, de proctoloog en ikzelf blijven maar lachen. Toppunt is wel dat onze groentenman de operatie terugbetaald krijgt, want in de nomenclatuur van het Riziv vind je onder nummer 244263 'exstirpatie van een vreemd lichaam uit het rectum onder algemene anesthesie'. Dat zegt iets over de frequentie, nee?

De zelfafsluiter brengt de nacht in het ziekenhuis door en mag 's morgens weer naar huis. Of hij een vrouw heeft weet ik niet, maar zo ja, dan ben ik erg benieuwd hoe hij zijn afwezigheid uitgelegd heeft.

De proctoloog komt in een ludieke *flow* en stuurt de komkommer in een glazen pot naar het laboratorium anatome pathologie, met een pesterig briefje: 'Lichaamsvreemd voorwerp, analyseren alstublieft.' Komt er een nota terug: 'Het is een komkommer.'

Regelmatig zie ik op onze spoeddienst patiënten met opgestoken voorwerpen: kaarsen, rauwe eieren, halve tafelpoten, sinaasappelen, alles verdwijnt in het grote zwarte gat. Het record heeft een jonge vrouw met een smalle glazen fles van badschuim in haar personeelsingang, wel dertig centimeter hoog. Het merk weet ik niet meer, en dat hier vermelden zou ook geen reclame zijn, denk ik. Die fles moest wél ernstig onderzocht worden in ons labo, want het inbrengen was op een bizar feestje gebeurd en misschien ging het om vloeibare drugs. Maar het was gewoon badschuim.

Tweeling

Twee vingers. Meer mag je niet gebruiken bij hartmassage op een pasgeboren baby. En dan nog heel voorzichtig, zo teer is de borstkas. Ik ben zenuwachtig. Het is mijn eerste baby tijdens een spoedinterventie. Tijdens mijn opleiding heb ik alleen geoefend op babypoppen, zonder stress of verantwoordelijkheid.

Nu sta ik, onvoorbereid, in een heksenketel. Een allochtone vrouw is onverwacht en prematuur thuis bevallen van een tweeling. Haar man belt de 100, maar als de eerste ziekenwagen aankomt, is de dubbele bevalling al gebeurd. Dan komen wij en vlak na ons de MUG. Met zes man medisch personeel en een hoop materiaal staan we plots in de woonkamer.

De spoedarts verdeelt de taken, wij focussen op één van de baby's. Hij is er slecht aan toe: geen ademhaling, geen hartslag. We moeten hem aspireren om de slijmen uit de luchtwegen te halen, maar hebben geen fijne aspiratiesonde bij die geschikt is voor baby's. We bedenken dat het flexibele plastic buisje dat rond een catheter zit, ook kan dienen. We zetten het op de spuit en zuigen met succes de slijmen weg.

Mijn collega plaatst de beademingsballon op het babygezichtje en geeft zuurstof. Heel voorzichtig en heel beperkt, want de longtjes zijn nog onvolgroeid. Dan start ik de hartmassage. Ik ben kalm, zoals mijn collega's, maar innerlijk erg onder de indruk. Vooral omdat het niet lijkt te gaan lukken, de baby reageert niet.

De spoedarts is klaar met de dringendste hulp aan de andere baby en komt ons bijstaan. Hij intubeert de baby en steekt een infuus om serum toe te dienen. Ik masseer verder, koppig. 'Kom aan jongetje, blijven ademen, komaan,' denk ik. Ondertussen racet

een ambulancier op en af naar het ziekenhuis, dat gelukkig dichtbij is, om een couveuse te gaan halen.

Die couveuse is nodig, maar helaas alleen voor de andere baby. De onze haalt het niet. De spoedarts zegt na een half uur reanimeren kalm: 'Dit komt niet meer goed. We stoppen.' Hij draait zich om en vertelt aan de ouders beheerst maar medelevend dat deze baby gestorven is. De vader bedankt ons, hij waardeert dat we alles geprobeerd hebben.

Ik krijg de taak om het overleden kindje mee te nemen. Dat is vlug gezegd, maar een passend doodskistje tover je niet van onder je ambulancestoel. Bloot kan niet, de straat staat vol volk. Alles wat ik zo snel kan vinden is onze aluminiumdeken. Die gebruiken we normaal om mensen warm te houden, wat nu niet meer nodig is. Voorzichtig wikkel ik de baby er in en loop er mee naar buiten, door een haag van familieleden en nieuwsgierigen. Ze zullen wel raden wat er in het pakje zit, niemand zegt iets.

Ik leg de baby op het werkblad van de ambulance. De collega's brengen de moeder er bij. Ze weent. Tijdens de rit zit ik aan haar hoofdeinde en probeer ik haar te troosten. De tweede baby ademt ondertussen goed, en gaat in de couveuse en zo in de tweede ambulance, met de vader. Het kind haalt het, hoor ik later.

Nadat we het viertal hebben afgeleverd op de verloskonde, praten we langer dan gewoonlijk na. Het doet me deugd dat te kunnen doen, ik heb hier allemaal geen ervaring mee, en heb het moeilijk met die smalle grens tussen leven en dood waar ik tegen gelopen ben. Het doet me ook deugd te zien dat collega's met twintig jaar méér ervaring, nog even goed getroffen worden door dit drama. Alle ambulancechauffeurs die ik ken geven toch altijd nét iets meer gas als het over een baby gaat. Gelukkig komt dat maar heel weinig voor.

Oorlogsfilm

November 1998. Heel Turkije staat op zijn kop rond de aanhouding van de Koerdische verzetsleider Abdullah Öcalan in Rome. De Turken zijn woedend als Italië weigert Öcalan uit te leveren. Ook tussen de Turkse en Koerdische gemeenschappen in ons land, samen 11.000 mensen groot, komt het tot spanningen, met onder meer rellen en bezettingen in Antwerpen en Brussel tot gevolg.

De brandweer krijgt de melding van een dubbele huizenbrand aan de Leuvensesteenweg in Sint-Joost-ten-Node. Ik rij met de ambulance van de brandweer, we weten nog niet of er gewonden zijn, zelfs niet of er nog mensen in de woningen zijn.

Vanop een afstand zien we al stenen en stokken door de lucht vliegen. 'Jongens, dat ziet er hier niet goed uit,' zegt ik nog tegen mijn collega. Gelukkig hebben we altijd brandweerhelmen bij, die we zo snel mogelijk opzetten.

Dat is geen overbodige luxe, want de vechtersbazen keren zich tegen ons. Het brandweerrood werkt als een lap op een woeste stier. Ze vallen ons aan met stokken en stenen en proberen ons met tientallen tegelijk het blussen te beletten.

Achteraf blijkt dat extremistische Turken twee Koerdische organisaties, vier huizen van elkaar, in brand hebben gestoken met molotov-cocktails. Maar die huizen waren wél bewoond, de gezinnen staan op straat. De vrouwen staan midden op straat te gillen van woede en paniek, het is een heksenketel.

Enkele minuten lang ziet het er penibel uit. Turkse heethoofden beklimmen zelfs de brandweerwagens en bekogelen ons langs boven. Mijn collega's maken er kort spel mee: met de waterlans spuiten ze de jonge gasten van de wagens. De rijkswacht zet een

waterkanon in. Niet dat het veel helpt, de Turken zijn door het dolle heen en komen terug. Ik denk werkelijk dat ik tegen wil en dank in een oorlogsfilm verzeild ben. Weglopen is geen optie, voor niemand van ons, onze taak is de brand blussen en dat zullen we ook doen.

Gelukkig komt er van overal politieversterking aangerukt. De politiewagens zetten een cordon rond de brandweerwagens, dan kunnen we eindelijk fatsoenlijk beginnen blussen. Ondertussen is het te laat, de twee gebouwen branden helemaal uit. Gelukkig blijkt er bij inspectie niemand in de vlammen gebleven te zijn.

De twee opgeroepen ziekenwagens hebben de handen vol met de verzorging van gewonden. Een steen doet geen deugd aan een hoofd, en ik zie ettelijke lelijke hoofdwonden. Er zijn ook slachtoffers met breuken van stokslagen. Viermaal moet ik naar het Saint-Etienneziekenhuis in de Middaglijnstraat rijden met een slachtoffer. Gelukkig heb ik al mijn ruiten nog in mijn ambulance staan. Twee brandweerwagens moeten die van hen laten vervangen, ze liggen in splinters op de grond.

Na vijf uur mini-oorlog keert de rust terug en likken we onze wonden. Op wat kleinere blutsen en builen na is niemand van ons ernstig gewond.

In latere jaren maak ik nog wel meer rellen met allochtonen mee in Brussel, waarbij ook gewonden vallen, maar deze belevenis is zonder meer de zwaarste. Het is opnieuw onrustig in de Turks-Koerdische gemeenschap in Brussel als Öcalan in 1999 in Kenia opgepakt en naar Turkije overgebracht wordt, en als de rechtbank hem daar nadien ter dood veroordeelt. Maar zo erg als op die novemberdag in 1998 wordt het niet meer. Er gaan gelukkig ook geen huizen meer in vlammen op. Zo'n daad is toch ongeveer het ergste wat je iemand kan aandoen. Bovendien zijn de risico's die je de hulpverleners daarbij laat lopen, totaal onverantwoord.